

**บทความวิจัย****ตัดร็จญ์ตัวบทหะดีษในหนังสือสาบีลุล อัลมุฮตาดีน เล่มที่ 1 ของ  
ชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด เป็น อับลุลลอฮฺ อัลบันजारีย**

อับดุลรอฮ์มาน จะปะกียา\*

อับดุลเลาะ การีน\*\*

**บทคัดย่อ**

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาระดับหะดีษที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสาบีลุล อัลมุฮตาดีนเล่มที่ 1 โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร จากการศึกษาพบว่าระดับหะดีษที่เป็นสำนวนอาหรับในหนังสือ สาบีลุล อัลมุฮตาดีน เล่มที่ 1 มีทั้งหมด 212 บท จากการตัดร็จญ์พบว่ามีหะดีษเศาะหีหจำนวน 140 บท คิดเป็นร้อยละ 66.04 หะดีษเศาะหีห ลิขียะริษ มีจำนวน 5 บท คิดเป็นร้อยละ 2.36 หะดีษหะสันมีจำนวน 11 บท คิดเป็นร้อยละ 5.89 หะดีษหะสัน ลิขียะริษ มีจำนวน 2 บท คิดเป็นร้อยละ 0.94 หะดีษฎะอ์ฟมีจำนวน 15 บท คิดเป็นร้อยละ 7.07 หะดีษฎะอ์ฟ เบ็ดต้นมีจำนวน 6 บท คิดเป็นร้อยละ 2.83 หะดีษเมาฎูอมีจำนวน 4 บท คิดเป็นร้อยละ 1.89 และหะดีษที่ผู้วิจัยไม่สามารถกำหนดระดับได้มีจำนวน 29 บท คิดเป็นร้อยละ 13.68

**คำสำคัญ:** ตัดร็จญ์, ชัยคุ, อัลบันजारีย

\* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU) วิทยาเขตปัตตานี  
(E-mail : abd\_chapakia@yahoo.co.th)

\*\* รองศาสตราจารย์ ดร.(สาขาวิชาอิสลามศึกษา) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ วิทยาลัยอิสลามศึกษา  
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU) วิทยาเขตปัตตานี (E-mail : kabdulla@bunga.pn.psu.ac.th)

## RESEARCH

*The Takhrij of Hadith Texts in Book Sabilu al-Muhtadin (Volume 1)  
of Sheikh Muhammad ‘Arshad bin ‘Abd Allah al-Banjariy*

Abdurrohman Chapakiya\*

Abdullah Karina\*\*

### Abstract

The objectives of this study are to learn analyze the status of *Hadīth* texts which mentioned in the book *Sabilu al-Muhtadin* Volume 1 This research used documentary approach. The results of the research are as follow :An Arabic phrases of the *Hadīth* texts in the book *Sabilu al-Muhtadin* Volume 1 contains 212 texts , The research found 140 texts which is *Hadīth Ṣaḥīh* (authentic) represent percentage 66.04 per cent, found 5 which is *Hadīth Ṣaḥīh ligharihi*, (*Ṣaḥīh* due to external factors) represent percentage 2.36 per cent, the number of *Hadīth Hasan* (Fair Reports ) are 11 texts representing 5.89 per cent , the number of *Hadīth Hasan ligharihi*, (*Hasan* due to external factors) are 2 texts representing 0.94 per cent ,the number of *Hadīth Dha‘īf* (weak) are 15 texts representing 7.07 per cent , the number of *Dha‘īf jiddan* (Very Weak) are 6 texts representing 2.83 per cent , the number of *Hadīth Mawdhū‘* (the forged reports) are 4 texts representing 1.89 per cent , and the researcher found 29 texts which could not be mentioned its level, representing 13.68 per cent.

**Keywords:** Takhrij, Shaykh, al-Banjārīy

---

\* Ph.D. Candidate ( Islamic Studies), College of Islamic Studies, Prince of Songkla University (PSU), Pattani Campus.  
(E-mail : abd\_chapakiya@yahoo.co.th).

\*\* Associate Professor Ph.D. (Islamic Studies) Advisor, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University (PSU), Pattani Campus. (E-mail : [kabdulla@bunga.pn.psu.ac.th](mailto:kabdulla@bunga.pn.psu.ac.th)).

## บทนำ

หะดีษคือแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลามซึ่งเป็นอันดับสองรองลงมาจากอัลกุรอานและหะดีษกับอัลสุนนะฮ์มีความหมายเหมือนกัน (al-Sakhāwī, 1967 : 1/8) ดังนั้นอัลสุนนะฮ์จึงมีสองสถานะด้วยกันคือสถานะที่หนึ่งเป็นการยืนยันในสิ่งที่อัลกุรอาน ส่วนสถานะที่สองในฐานะเป็นการกำหนดบทบัญญัติในสิ่งที่อัลกุรอานมิได้บัญญัติไว้ (al-Shāfi'ī, 2001 : 1/35) ซึ่งพระองค์อัลลอฮ์ได้ทรงบัญชาให้ผู้ศรัทธาทั้งหลายเคารพเชื่อฟังคำสอนของท่านนบี มุฮัมมัด ﷺ ในสมัยของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ บรรดาเคาะหะบะฮ์จะรับฟังหะดีษจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ โดยตรง เคาะหะบะฮ์บางท่านจะทำการบันทึกหะดีษของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ไว้ในสมัยนั้นไม่ได้เข้มงวดเกี่ยวกับสถานภาพของผู้รายงานหะดีษ เนื่องจากพวกเขาต่างเชื่อใจซึ่งกันและกันเพียงพวกเขาทราบว่ามาจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ จริง อะนัส เบน มาลิก กล่าวว่า พวกเราไม่เคยพูดโกหกและไม่ทราบด้วยวาโกหกนั้นเป็นอย่างไร (Ibn 'Adī, 1988: 1/166)หลังจากที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ สิ้นชีวิตบรรดาเคาะหะบะฮ์ ﷺ ก็ทำการสืบทอดกันมาจนถึงสมัยท่านอุษมาน เบน อัฟฟาน ก็เกิดวิกฤติการณ์อันอัปยศในหน้าประวัติศาสตร์อิสลามเมื่อมีการลอบสังหารท่านอุษมาน ﷺ เมื่อปี ฮ.ศ.35จากเหตุการณ์นั้นทำให้บรรดาเคาะหะบะฮ์ ﷺ เข้มงวดกวดขันในสายรายงานหะดีษ หากพวกเขาเห็นว่าผู้รายงานหะดีษเป็นผู้มีสัจจะพวกเขาจะรับหะดีษนั้น หากไม่มีสัจจะพวกเขาก็จะปฏิเสธ ที่จะรับการรายงานของเขา ท่านมุฮัมมัด เบน สิริน กล่าวว่า “พวกเขา (บรรดาเคาะหะบะฮ์ ﷺ) ไม่เคยถามเกี่ยวกับสายรายงาน ครั้นเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ พวกเขาต่างกล่าวว่า จงบอกชื่อผู้สืบสายรายงานของพวกท่าน หากพวกเขาพบว่าสายรายงานนั้นมาจากอะฮ์ลุลสุนนะฮ์พวกเขาจะรับหะดีษนั้น หากพบว่าสายรายงานนั้นมาจากพวกชอบอุตริในเรื่องศาสนา พวกเขาก็ปฏิเสธที่จะรับหะดีษของพวกเขาเหล่านั้น” (Muslim, 1996 : 1/84)

ดังนั้นการศึกษาวិชาการที่เกี่ยวข้องกับหะดีษถือว่ามีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ตัดריךญ์ในแวดวงวิชาการอิสลามศึกษาในประเทศไทยนั้นตัดריךญ์นี้ถือว่าเป็นศาสตร์ที่ต้องการการค้นคว้าอย่างมาก และกว้างขวาง ผู้ศึกษาได้เลือกที่จะศึกษาหนังสือ สานิฎ อัลมุฮตาดีน ซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับฟิกฮ์ อิบาฮาด (บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการประกอบศาสนกิจ) เป็นหนังสือทรงคุณค่าที่นักวิชาการและนักศึกษามุสลิมใช้ในการอ้างอิงและใช้ในการเรียนการสอนตามสถาบันศึกษาปอเนาะ หรือตามมัสยิดตั้งแต่อดีตจวบปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเห็นควรศึกษาสถานภาพของหะดีษที่ปรากฏในหนังสือสานิฎ อัลมุฮตาดีน ของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันจารีย์ด้วยกระบวนการตัดריךญ์ตามแนวทางที่ปราชญ์หะดีษได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นหัวข้อศึกษาที่สำคัญมากสำหรับวิชาการอิสลาม และเท่าที่ผู้ศึกษาทราบตำราเล่มนี้ยังไม่มีผู้ใดทำการตัดריךญ์มาก่อน ผู้ศึกษาหวังว่าการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะอำนวยประโยชน์เป็นอย่างมากให้กับวิทยาการอิสลามโดยเฉพาะสังคมมุสลิมในประเทศไทย และประเทศที่อยู่ในอาเซียนเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อเพิ่มคุณค่าแก่หนังสือเล่มนี้และยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะศึกษาหนังสือเล่มนี้ต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาระดับหะดีษที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสานิฎ อัลมุฮตาดีน ลิลตาฟาฎุส ฟิ อัมรี อัลดีนของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัดเป็นอับดุลลอฮ์อัลบันจารีย์เล่มที่ 1

## ความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษา

1.จะได้ทราบระดับของหะดีษและสามารถแยกแยะหะดีษที่ถูกลำมาอ้างอิงในหนังสือสาปิลุ อัลมุสตาติน ของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันจารีย์เล่ม1 ว่าหะดีษบทใดเศาะหีหฺ หะสัน ฎะอียะฮ์ และมาฎูอฺ

2.สามารถนำไปใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา และสำหรับนักวิชาการมุสลิม ต่อหนังสือ สาปิลุ อัลมุสตาติน เล่ม 1 หรือใช้เป็นแนวทางในการตัดריךญ์ที่ปรากฏในหนังสืออื่นๆ ในโอกาสต่อไป

3.สามารถเพิ่มประสบการณ์และความรู้ด้านศึกษาตัดריךญ์ให้กับผู้ศึกษา

### ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาคือตัดריךญ์หะดีษเฉพาะที่มีอยู่ในหนังสือสาปิลุ อัลมุสตาติน ของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด เล่ม 1 ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.หะดีษที่จะศึกษาวิเคราะห์ได้แก่หะดีษที่มีอยู่ในหนังสือสาปิลุ อัลมุสตาติน ของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันจารีย์โดยผู้ศึกษาจะตัดריךญ์เฉพาะหะดีษมารฟูอฺ (ที่สามารถพาดพิงถึงท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ) ทั้งด้านคำพูด การกระทำ และการยอมรับ ซึ่งเป็นตัวบทหะดีษที่เป็นสำนวนภาษาอาหรับ และมีจำนวนหะดีษที่ต้องการตัดריךญ์ทั้งหมด 212 หะดีษ

### วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์หนังสือสาปิลุ อัลมุสตาติน ของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันจารีย์” เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและกลุ่มเป้าหมาย

#### 1.แหล่งที่มาของข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1.1 ข้อมูลในเว็บไซต์ต่างๆที่เกี่ยวกับหนังสือสาปิลุ อัลมุสตาติน ของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด
- 1.2 หนังสือตำราที่พูดถึงหนังสือสาปิลุ อัลมุสตาติน ของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันจารีย์
- 1.3 หนังสือสาปิลุ อัลมุสตาติน ของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันจารีย์

#### 2. การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาจะใช้เครื่องมือในการศึกษาและการดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

##### 2.1เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ก. แบบบันทึก ประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ใช้บันทึกชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ครั้งที่พิมพ์ โรงพิมพ์ ปีพิมพ์ และเมืองที่พิมพ์

ส่วนที่ 2 ใช้บันทึกเนื้อหาที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง เช่นเดียวกันกับบันทึกและเลขหน้าของหนังสือ

ส่วนที่ 3 ใช้บันทึกการเปลี่ยนแปลงข้อมูลและการแสดงความเห็นเพิ่มเติม

ข. แบบสัมภาษณ์ ใช้สอบถามในประเด็นที่ต้องการทราบจากผู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้น

8. คอมพิวเตอร์ ใช้สืบข้อมูลและรวบรวมข้อมูล

##### 2.2วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ก.ข้อมูลจากเอกสาร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้หลักเกณฑ์และแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการรวบรวมหนังสือ และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับหนังสือสาปิลุอัลมุสตาตินของชัยคุมุฮัมมัดอัรซัด อัลบันจารีย์

### ข. ข้อมูลภาคสนาม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้หลักเกณฑ์และแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์โดยการพบปะสนทนากับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ความกระจ่างในประเด็นต่างๆ ของข้อมูลเพิ่มขึ้น

### 3.การจัดทำกับข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ผู้ศึกษาได้แยกหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับหนังสือสาปิล อัลมุฮตาดีนได้แยกออกเป็นหัวข้อต่างๆ ที่เหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหนังสือสาปิล อัลมุฮตาดีน

3.2 ข้อมูลสัมภาษณ์ ได้แยกข้อมูลเป็นหัวข้อต่างๆ ตามแบบสัมภาษณ์

### 4.การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหนังสือ ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภายในและภายนอกโดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

#### 4.1 หลักการทางประวัติศาสตร์

ผู้ศึกษาจะใช้หลักการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง การอธิบายประวัติโดยการยึดเอาหลักฐานที่ชัดเจนที่สุดและการวิพากวิจารณ์ข้อมูล

#### 4.2 หลักการตรรกะ

ทัศนะของนักประวัติศาสตร์ที่มีความเห็นตรงกัน หรือมีเพียงทัศนะเดียวผู้ศึกษาจะถือว่าเป็นทัศนะที่ถูกต้อง ส่วนทัศนะนักประวัติศาสตร์ที่มีความเห็นขัดแย้ง ผู้ศึกษาจะยึดทัศนะที่มีหลักฐานชัดเจนที่สุดมายืนยัน ในกรณีที่ทัศนะต่างก็มีหลักฐานมายืนยัน ผู้ศึกษาจะเลือกทัศนะที่เห็นว่ามีเหมาะสมหรือสอดคล้องมากที่สุด

## ผลการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตีความตัวบทหะดีษในหนังสือสาปิล อัลมุฮตาดีน เล่มที่ 1 ของชัยคุมฮัมมัดอัรซัด อัลบันจารีย์ ได้รับผลดังนี้

### 1.หนังสือสาปิล อัลมุฮตาดีน

ในบทนำของหนังสือเล่มนี้ท่านชัยคุมฮัมมัดอัรซัด เป็น อับดุลลอฮ์ อัลบันจารีย์กล่าวว่า “และข้าพเจ้าได้ตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า سبيل المهتدين للتفقه في أمر الدين อ่านว่า สาปิล อัลมุฮตาดีน สิลตาฟาอุส ฟิ อัมรี อัลดีน” (Muhammad al-Banjariy,n.d.:1/4) ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า “เส้นทางสำหรับผู้ที่ได้รับทางนำเพื่อทำความเข้าใจสิ่งเกี่ยวกับศาสนา” ส่วนปีที่แต่งของหนังสือเล่มนี้ผู้แต่งได้ระบุว่าเริ่มจากปีฮ.ศ 1193 (Muhammad al Banjariy,n.d.:1/3) และปีที่เขียนเสร็จของหนังสือเล่มนี้ผู้แต่งได้ระบุว่า เสร็จสมบูรณ์เมื่อวันที่ อาทิตย์ วันที่ 27 เดือนรอปียุลอาศิร ปี ฮ.ศ 1195.(Muhammad al-Banjariy,n.d.:2/267) ท่านได้ใช้ความพยายามในการเขียนหนังสือเล่มนี้รวมระยะเวลาทั้งหมด 2 ปี หลังจากที่ชัยคุมฮัมมัดอัรซัด เป็น อับดุลลอฮ์ อัลบันจารีย์ได้กล่าวสรรเสริญอัลลอฮ์และให้ศอลาวัตและสาলামแก่ท่านนบี ﷺ แล้วท่านกล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษาวิชาฟิกฮ์ ท่านได้กล่าวถึงความประเสริฐของการศึกษาและเผยแพร่ซึ่งนำความรู้ในอิสลาม จากนั้นท่านจึงกล่าวถึงแรงจูงใจในการเขียนหนังสือ เล่มนี้ว่า “ในปีฮ.ศ 1193 สุลต่านตะฮ์มิดุลลอฮ์ เป็น สุลต่านตัมยิดุลลอฮ์ ซึ่งเป็นกษัตริย์ผู้ปกครองเมืองบันजार ได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนหนังสือเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เพื่อแก้ปัญหาสังคม เพราะเหตุนี้จึงทำให้เกิดจุดประกายในความคิดของข้าพเจ้าที่อ่อนแอและต่ำต้อยที่มีความรู้

น้อยนิด แต่ทว่ายิ่งมันในอัลลอฮ์หวังว่าพระองค์จะชี้แนะให้ถูกต้อง ให้ปาวของพระองค์ที่ชื่อชัยคุหมัดฮ์มัด อัลบันจาร์ยี ได้รวบรวมปัญหาเกี่ยวกับฟิกฮ์อิมามอะฮ์มาดจากหนังสือฟิกฮ์ที่แต่งโดยนักวิชาการรุ่นหลังๆ ในมัซฮับอัชชาฟีอีหรือที่เรียกกันว่าชาฟีอียะห์ เช่น ชัรฮ มัซฮัจ ของชัยคุ อัลอิสลาม ซากาเรีย อัล-อันซอรี และ มุฮนียะ ของชัยคุเคาะฎิบ ชัรฮียะนี และ ตุศฟะฮ ของ ชัยคุอิมบุน ฮาจา อัล-ฮัยตามียะ และ นิสายะฮ ของ ชัยคุ อัล-รอมลี และหนังสือที่เป็นบท (มาตัน) อรรถาธิบาย (ชัรฮ) (ฮาซียะห์) อีกมากมาย จึงกลายเป็นวิชาฟิกฮ์จากบทว่าด้วย อัญญาฮะเราะฮะฮ์ ความสะอาด (จนถึงบทสุดท้ายจากหนังสือ คือบทที่ว่าด้วย อัล-อัญญะฮะฮะฮ์ (การบริโภคและสิ่งบริโภค) เป็นที่ยอมรับในมัซฮับ อัชชาฟีอี..” (Muhammad al-Banjariy,n.d.:1/2-3) และผู้แต่งได้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นภาษามลายูอินโดนีเซียอักขระยาวี ทั้งนี้เพื่อให้หนังสือของท่านเป็นเสมือนหนังสือคู่มือสำหรับชาวมุสลิมที่อยู่ในแถบโลกมาลาญ ที่ศึกษาตามปอเนาะและมัสยิดในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา พม่า บรูไน สิงคโปร์ มาเลเซีย และประเทศไทย เป็นต้น (Ahmad Zaini Shabri, สัมภาษณ์)<sup>1</sup> หนังสือนี้จะแบ่งเป็น 2 เล่มด้วยกันคือ เล่มที่ 1 มีทั้งหมด 250 หน้ากระดาษ A4 ผู้แต่งได้แยกเป็น 2 บทคือ กิตาบอัญญาฮะเราะฮะฮ์(บทที่ว่าด้วยความสะอาด) และกิตาบอัสศอลาฮ์(บทที่ว่าด้วยการละหมาด)(Muhammad al Banjariy,n.d.:1) เล่มที่ 2 มีทั้งหมด 269 หน้ากระดาษ A4 ผู้แต่งได้แยกเป็นบททั้งหมด 7 บทดังต่อไปนี้คือกิตาบอัสศอลาฮ์(บทที่ว่าด้วยการละหมาด)ต่อจากเล่มที่ 1 กิตาบอัชชะกาต (บทที่ว่าด้วยการจ่ายซากาต) กิตาบอัชชียาม(บทที่ว่าด้วยการถือศีลอด) กิตาบอัลเอียะติกาฟ (บทที่ว่าด้วยเอียะติกาฟ) กิตาบอัลฮัจญ์และอุมเราะห์(บทที่ว่าด้วยการประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะห์)กิตาบอัชชอยด์และอัชชาบาอิฮ์(บทที่ว่าด้วยการล่าสัตว์และการเชือดสัตว์)และกิตาบอัลอัญญะฮะฮะฮ์(สิ่งบริโภค) (Muhammad al Banjariy,n.d.:2)

หนังสือเล่มนี้ได้ตีพิมพ์รวมกันจาก 2 เล่มเป็นเล่มเดียวและได้ตีพิมพ์ ที่โรงพิมพ์ มัฎบอะฮะฮ์ ดารุ อัล-อิสยาฮ์ อัล-กุดุบ อัล-อารอปียะฮ์ " مطبعة دار إحياء الكتب العربية " โดย อีซา อัล-บาปีย์ อัล-ฮาลาปีย์ ที่ไคโร ประเทศอียิปต์ และพิมพ์ที่มัฎบอะฮะฮ์ เบ็น ฮาลาปีย์ ฟาฏอนียะฮ์ " مطبعة بن هلاي : فاطمي، تايلند " ประเทศไทย และได้เข้าเล่มปกแข็งอย่างดี

## 2. ชัยคุ มุฮัมหมัดฮ์มัด เป็น อับดุลลอฮ์ อัลบันจาร์ยี

ชัยคุมุฮัมหมัดฮ์มัดมีชื่อเต็มว่า มุฮัมหมัดฮ์มัด เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อับดุลรอฮ์มาน อัลบันจาร์ยี เป็น สัยยิด อาบูบะกัร เป็น สัยยิดอับดุลลอฮ์ อัลฮัยดรัส เป็น สัยยิดอาบูบะกัร อัลสักรอน เป็น สัยยิด อับดุลรอฮ์มานอัลสากอฟ เป็นสัยยิด มุฮัมหมัด เมลาฮ์ อัดดาวิละห์ อัลฮัยดรัส (<http://ms.wikipedia.org/wiki/สืบค้นเมื่อ5/2/2557>) ส่วนมารดาของท่านคือ นางลิตีอาหมินะห์ ([http://ms.wikipedia.org/wiki/Sabran\\_Asmawi](http://ms.wikipedia.org/wiki/Sabran_Asmawi) สืบค้นเมื่อ 5/2/2557) ท่านเกิดในวันพฤหัสบดี 15 ซอฟร ปีฮ.ศ 1122 (Md.Hashim Yahaya, 2010 : 253)ที่ตำบล ลูกซอบัง บันจาร เกาะบูรเนีย หรือ กาลิมัตัน อินโดนีเซียซึ่งท่านเป็นบุตรคนแรกจากครอบครัวที่เคร่งครัดในศาสนาอิสลาม ท่านมีภรรยา 11 ท่านมีบุตรด้วยกันทั้งหมด 30 คน (Departmen Agama, 1992 : 27)และมีทายาทที่เป็นปราชญ์ในสมัยต่อมามากมาย(Saifuddin Zuhri, 1979 : 403)

เมื่อท่านชัยคุมุฮัมหมัด ฮ์มัดมีอายุ 7 ปีท่านก็ได้เข้าไปศึกษาในพระราชวังภายใต้การดูแลของกษัตริย์บันจาร์ ( Azyu Mardi Azra, 2010 : 529)และท่านก็เติบโตขึ้นมาในพระราชวัง เมื่อท่านโตเป็นหนุ่มท่านก็ได้ไปศึกษาต่อที่นครมักกะฮ์ได้ใช้เวลาศึกษาอยู่ในนครมักกะฮ์กับอุลามายูผู้รู้ และนักวิชาการมุสลิมที่โด่งดังยาวนานถึง 30 ปี ซึ่งนับว่าเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมากและสถานที่สุดท้ายที่ท่านได้ไปศึกษาหาความรู้คือนครอัลมะดี

<sup>1</sup> สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 February 2013 เวลา 11.00 น. ณ Perpustakaan Nasional Jln. Salemba Raya, Jakarta Indonesia.

นะฮ์ อัลมุเนาวเราะฮ์ ท่านใช้เวลาในการแสวงหาความรู้ที่นั่นเป็นเวลาทั้งหมด 5 ปี (Asywadies Syukur Lc, 2008 : 1145) และท่านก็เดินทางกลับมายังมาตุภูมิ ที่มัตราปุรา เมืองบันจาร กาลิมัตัน อินโดนีเซียในเดือนรอมฎอน ปีฮ.ศ 1186 ตรงกับปีค.ศ.1772 (<http://images.mitosites.com> สืบค้นเมื่อ5/2/2557) ในบรรดาอุละมาฮ์หรือโตะครูที่ร่วมสมัยกับชัยคุฮัมหมัดอัรซัดและเป็นเพื่อนของท่านในยามที่ท่านศึกษาอยู่นั้นมีมากมาย เช่น ชัยคุฮ์อับดุลอะซิม อัลฟาสิมบานี เป็นต้น (Muh. Saperi Kadir, 1976 : 72)

ท่านมีคณาจารย์มากมายเช่นชัยคุฮาญอูลลอฮ์ เป็น อะหมัดอัลมิซรี อัลอัซฮารี มักกะห์ เป็นต้น (<http://rendahkanhati.wordpress.com> สืบค้นเมื่อ5/2/2557) และท่านเป็นปราชญ์ที่สำคัญของโลกมุสลิมมลายู ท่านเป็นปราชญ์ที่มีบทบาทอย่างมากในการเผยแพร่วิทยาการอิสลาม และเป็นผู้หนึ่งที่วางรากฐานอิสลามศึกษาในประเทศอินโดนีเซียและภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ โดยเฉพาะการแต่งและการแปลตำราอิสลามเป็นภาษามลายูหรือที่เรียกกันว่า กิตาบบัญญาวี (Jawi Literature) ท่านมีผลงานทางวิชาการที่โดดเด่นทั้งหมด 17 เล่มและมีอีกมากมายที่เป็นภาษามลายูและภาษาอาหรับเกือบครอบคลุมทุกสาขาวิชา เช่น วิชาฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) อะกีดะฮ์ (หลักการเชื่อมั่น) ตะเศาวูฟ (จริยศาสตร์) ประวัติศาสตร์ เป็นต้น (<http://images.mitosites.com> สืบค้นเมื่อ5/2/2557)

ชัยคุฮัมหมัดอัรซัด กลับมาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในบ้านเกิดของท่านที่บันจาร ให้แก่ปวงชนทั่วไป จึงทำให้มีผู้คนมาศึกษากันมากมาย จนทำให้กษัตริย์เมืองบันจารก็ได้ศึกษากับท่านเหมือนกัน ซึ่งไม่เป็นที่แปลกสำหรับกษัตริย์เมือง บันจารนั้น ได้ปกครองบ้านเมืองอย่างยุติธรรมและสงบสุข เพราะท่านได้ศึกษาศาสนาอิสลามกับชัยคุฮัมหมัดอัรซัด อัลบันจาร์รี่เมื่อวันที่ 25 เดือน สิงหาคม ค.ศ.2012 ชาวมุสลิมจากทั่วอินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไนได้มาร่วมงานครบรอบ 206 ปีของชัยคุฮัมหมัดอัรซัด เป็น อัปดุลลอฮ์ อัลบันจาร์รี่ ที่ หมู่บ้าน ดาลัมปากัร อูลู มัตราปุราตีมูร์ (Ahmad Zaini Shabri, สัมภาษณ์)<sup>2</sup> และท่านได้เสียชีวิตที่เมือง บันจารใน 6 เซาวาล ปี ฮ.ศ 1227 อายุของท่านคือ 105 ปี สุสานของท่านอยู่ที่เมืองบันจาร (Azyu Mardi Azra, 2010 : 214)

### 3.การตัดรีจญ์

การตัดรีจญ์หะดีษ หมายถึง การชี้แจงที่มาของหะดีษว่ามีผู้ใดบ้างในหมู่นักปราชญ์หะดีษที่ได้บันทึกไว้ในตำราหะดีษของตน สืบสายรายงานอื่นของหะดีษ ตลอดจนการศึกษาประวัติผู้รายงานหะดีษ และการวินิจฉัยเพื่อกำหนดสถานะหรือระดับของหะดีษนั้นๆ

การตัดรีจญ์หะดีษเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการตัดรีจญ์จะทำให้ผู้ศึกษารู้ถึงตัวบทที่ถูกต้องของหะดีษนบี ﷺ เนื่องจากหะดีษที่ปรากฏตามหนังสือต่าง ๆ นั้นมีจำนวนมากซึ่งมีทั้งหะดีษเศาะหีหฺ ถูกต้อง (หะดีษเกาะอีฟ) อ่อนแอ (บางก็หะดีษเป็นหะดีษเมาฎู) ถูกอุปโลกน์ขึ้นมา (ซึ่งไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานเพื่อยึดถือหรือปฏิบัติได้ ฉะนั้นผู้ที่ศึกษาความรู้เกี่ยวกับอิสลามอย่างลึกซึ้งนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่เขาจะต้องรู้ถึงวิธีการตัดรีจญ์เพื่อจะได้แยกแยะระหว่างหะดีษที่ถูกต้องกับหะดีษที่เกาะอีฟหรือเมาฎู เพื่อจะได้ไม่นำหะดีษที่ถูกปลอมแปลงขึ้นมาอ้างอิงโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งจะส่งผลเสียในหลายด้านตามมาภายหลัง

<sup>2</sup> สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 February 2013 เวลา 11.00 น. ณ Perpustakaan Nasional Jln. Salemba Raya, Jakarta Indonesia.

วิธีการตัดร็จญ์นั้นมีหลายวิธี ส่วนวิธีที่นิยมมี 4 วิธีคือ 1.) ตัดร็จญ์หะดีษโดยพิจารณาจากรายงาน 2.) ตัดร็จญ์หะดีษโดยพิจารณาจากสำนวนหรือคำสำคัญ 3.) ตัดร็จญ์หะดีษโดยพิจารณาจากเนื้อเรื่องและความหมายของหะดีษ 4.) ตัดร็จญ์หะดีษโดยพิจารณาจากสภาพทั่วไปทั้งสายรายงานและสำนวน

ผลจากการศึกษา เรื่อง ตัดร็จญ์หะดีษที่ปรากฏในหนังสือสาปิลุ อัลมุฮตาดิน เล่มที่ 1 มีดังนี้

จำนวนหะดีษที่เป็นสำนวนภาษาอาหรับมีทั้งหมด 212 บท จำนวนหะดีษที่ซ้ำกัน 30 บท ระดับของหะดีษสามารถจำแนกได้ดังนี้ หะดีษเศาะหีหมีจำนวน 140 บท คิดเป็นร้อยละ 66.04 หะดีษเศาะหีห ลิขียะริศ มีจำนวน 5 บท คิดเป็นร้อยละ 2.36 หะดีษหะสันมีจำนวน 11 บท คิดเป็นร้อยละ 5.89 หะดีษหะสัน ลิขียะริศ มีจำนวน 2 บท คิดเป็นร้อยละ 0.94 หะดีษญะอะอีฟมีจำนวน 15 บท คิดเป็นร้อยละ 7.07 หะดีษญะอะอีฟ ญิดตันมีจำนวน 6 บท คิดเป็นร้อยละ 2.83 หะดีษเมาญูอมีจำนวน 4 บท คิดเป็นร้อยละ 1.87 และหะดีษที่ผู้วิจัยไม่สามารถกำหนดระดับมีจำนวน 29 บท คิดเป็นร้อยละ 13.68

ตารางสรุประดับของหะดีษที่ปรากฏในหนังสือสาปิลุ อัลมุฮตาดิน เล่มที่ 1

| ระดับของหะดีษ     | จำนวน<br>(Frequency) | ร้อยละ (Percent) |
|-------------------|----------------------|------------------|
| เศาะหีห           | 140                  | 66.04            |
| เศาะหีห ลิขียะริศ | 5                    | 2.36             |
| หะสัน             | 11                   | 5.89             |
| หะสัน ลิขียะริศ   | 2                    | 0.94             |
| ญะอะอีฟ           | 15                   | 7.07             |
| ญะอะอีฟ ญิดตัน    | 6                    | 2.83             |
| เมาญูอ            | 4                    | 1.87             |
| ไม่สามารถกำหนด    | 29                   | 13.68            |
| <b>รวม</b>        | <b>212</b>           | <b>100.00</b>    |

## สรุปและข้อเสนอแนะ

### 1.สรุปผลการศึกษา

ชัยคุมุฮัมมัดฮัซซันมีชื่อเดิมว่า มุฮัมมัดฮัซซัน เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อับดุลรอฮ์มาน อัลบันจารีย เป็น ลัยยิด อาบูบักร์ เป็น ลัยยิดอับดุลลอฮ์ อัลอัยดรุส เป็น ลัยยิดอาบูบักร์ อัลสักรอน เป็น ลัยยิดอับดุลรอฮ์มาน อัลสากอฟ เป็น ลัยยิด มุฮัมมัด เมลาลา อัตตาวีละห์ อัลอัยดรุส ส่วนมารดาของท่านคือ นางลิตีอา มีนะห์ ท่านเกิดในวันพฤหัสบดี 15 ซอฟร ปีศ.ศ 1122 ที่ตำบล ลูกซอบัง บ้านจาร กาลิมาตัน อินโดนีเซียซึ่งท่านเป็นบุตรคนแรกจากครอบครัวที่เคร่งครัดในศาสนาอิสลาม ท่านมีภรรยา 11 ท่านมีบุตรด้วยกันทั้งหมด 30 คน และมีทายาทที่เป็นปราชญ์ในสมัยต่อมามากมาย ท่านศึกษาอยู่ในนครมักกะห์กับอุลามารู้ 30 ปี ที่นครอัลมะดีนะฮ์ อัลมุเนาวเราะฮ์ 5 ท่านแต่งและแปลตำราอิสลามเป็นภาษามลายูหรือที่เรียกกันว่า กิตาบบัญญาวี (Jawi Literature) ท่านมีผลงานทางวิชาการที่โดดเด่นทั้งหมด 17 เล่มและมีอีกมากมายที่เป็นภาษามลายูและภาษาอาหรับเกือบครอบคลุมทุกสาขาวิชา เช่น วิชาฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) อะกิดะฮ์ (หลักการเชื่อมั่น) ตะเศววุฟ (จริย

ศาสตร์) ประวัติศาสตร์ เป็นต้นท่านได้เสียชีวิตที่เมือง บันจาร์ในวันที่ 6 เซาวาล ปี ฮ.ศ.1227 อายุของท่านคือ 105 ปี สุสานของท่านอยู่ที่เมืองบันจาร์

เนื้อหาหลักของหนังสือเล่มนี้คือเกี่ยวกับบทบัญญัติด้านการกักต้ออัลลอฮ์ หรือ ฟิกฮุลอียาตตามแนวทางมัซฮับอิมามชาฟีอีเช่น เกี่ยวกับการทำความสะอาด การละหมาด การจ่ายซากาต การถือศีลอด การเจียะดีกาฟ การประกอบพิธีฮัจญ์ อุมเราะห์ การล่าสัตว์ การเชือดสัตว์และการบริโภคและสิ่งบริโภคเป็นต้น ซึ่งผู้แต่งได้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นภาษามลายูอินโดนีเซียอักขระยาวี ทั้งนี้เพื่อให้หนังสือของท่านเป็นเสมือนหนังสือคู่มือสำหรับชาวมุสลิมที่อยู่ในแถบโลกมาลาญ ที่ศึกษาตามปอเนาะและมัสยิดในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา พม่า บรูไน สิงคโปร์ มาเลเซีย และประเทศไทย เป็นต้น หนังสือนี้จะมีรวมทั้ง 2 เล่มเป็นเล่มเดียวมีจำนวนหน้า 519 หน้า

จำนวนหะดีษที่เป็นสำนวนภาษาอาหรับเฉพาะเล่ม 1 มีทั้งหมด 212 บท จำนวนหะดีษที่ซ้ำกัน 30 บท ระดับของหะดีษสามารถจำแนกได้ดังนี้ หะดีษเศาะหีหมีจำนวน 140 บท คิดเป็นร้อยละ 66.04 หะดีษเศาะหีหุลลิซียะริซมีจำนวน 5 บท คิดเป็นร้อยละ 2.36 หะดีษหะสันมีจำนวน 11 บท คิดเป็นร้อยละ 5.89 หะดีษหะสันลิซียะริซมีจำนวน 2 บท คิดเป็นร้อยละ 0.94 หะดีษญะอะอีฟมีจำนวน 15 บท คิดเป็นร้อยละ 7.07 หะดีษญะอะอีฟ ญุดตันมีจำนวน 6 บท คิดเป็นร้อยละ 2.83 หะดีษเมาฎูอมีจำนวน 4 บท คิดเป็นร้อยละ 1.87 และหะดีษที่ผู้วิจัยไม่สามารถกำหนดระดับมีจำนวน 29 บท คิดเป็นร้อยละ 13.68

## 2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ตัศรีฟหะดีษที่ปรากฏในหนังสือสาบิล อัลมุฮตาดินเล่มที่ 1 ของชัยคุ มุฮัมหมัดอรรซัด อัลบันจาร์ีย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรศึกษาเรื่อง ตัศรีฟหะดีษที่ปรากฏในหนังสือสาบิล อัลมุฮตาดินโดยทำการตัศรีฟ หะดีษที่ถูกถอดความเป็นภาษามลายู

2. ควรทำการตัศรีฟหะดีษที่ปรากฏในหนังสือเล่มอื่นๆของชัยคุมุฮัมหมัดอรรซัด อัลบันจาร์ีย และปราชญ์มลายูมุสลิมท่านอื่นๆ

3. ควรมีการตรวจทาน ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และอธิบายขยายความเนื้อหาในหนังสือต่างๆของชัยคุมุฮัมหมัดอรรซัด อัลบันจาร์ีย และปราชญ์มลายูมุสลิมท่านอื่นๆ

4. ควรมีการรวบรวมเนื้อหาหนังสือต่างๆของชัยคุมุฮัมหมัดอรรซัด อัลบันจาร์ีย ในรูปแบบซีดีรอมเพื่อความสะดวกต่อการค้นคว้า

สถาบันการศึกษาควรรวบรวมผลงานด้านวิชาการ ทั้งที่ถูกตีพิมพ์และยังไม่ถูกตีพิมพ์ของชัยคุมุฮัมหมัดอรรซัด เป็น อับดุลลอฮ์ อัลบันจาร์ีย ตลอดจนปราชญ์ท่านอื่นๆเก็บไว้ในห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์

### บรรณานุกรม

#### หนังสือและวารสาร

- Ibn 'Adiy, 'Abd allāh bin 'Adiy al-Juraniy. 1988. **al-Kāmil fī Dhu 'afā' al-Rijal**. 3d ed. Beirut : Dār al-Fikr.
- Asywadie Syukur Lc, 2008. **Salinan : Sabīl al-Muhtadīn lī al-Tafakuh fī al-Dīn**. Surabaya : PT Bina Ilmu Offset.
- Azyu Mardi Azra, 2010. **Ensiklopedi Ulama Nusantara Riwayat Hidup, Karya dan Sejarah Perjuangan 157 Ulama Nusantara**. Jakarta : Gelebar Media Indonesia Kompleks Perumahan Unilever No 1001 Blok B.1.
- al-Banjārīy, Muhammad 'Arsyad bin 'Abdullāh. n.d. **Sabīl al-Muhtadīn lī al-Tafakuh fī al-Dīn**. Patāni: Matba'ah bin Halabīy.
- Departemen Agama, 1992. **Ensiklopedi Islam Indonesia**. Jakarta: Djambatan.
- Md. Hashim Yahaya, 2010. **Sungtingan : Sabīl al-Muhtadīn lī al-Tafakuh fī al-Dīn**. Kuala Lumpur : Telaga Biru Sdn Bhd.
- Muh. Saperi Kadir, 1976. **Syeik Muhammad 'Arsyad al-Banjārīy Pelopor Dakwah Islam di Kalimantan Selatan**. dalam Mimbar Ulama No.6 tahun 1 Jakarta: MUI.
- Muslim. 1996. **Sahīh Muslim**. Riyādh : Dār 'Ālam al-Kutub.
- Saifuddin Zuhri, 1979. **Sejarah Kebangkitan Islam dan Perkembangannya di Indonesia**. Bandung: P.T. Al Ma'arif.
- al-Sakhāwīy, Shams al-Dīn. 1967. **Fath al-Mughīth Sharh al-Hadīth**. Madinah al-Munawwarah : al-Maktabah al-Salafiyah.
- al-Shāfi'īy, Muhammad Ibn Idrīs. 2001. **al-Umm**. al-Mansurah : Dār al-Wafā'.

#### สัมภาษณ์

- Ahamad Zaini Shabri, 2013 Tarikh 15/02, Jln. Kandilo Bahari 65, Tanah Grogot/Paser, Kalimantan Timur, Indonesia.

#### เว็บไซต์

- ([http://ms.wikipedia.org/wiki/สืบค้นเมื่อ 5/2/2557](http://ms.wikipedia.org/wiki/สืบค้นเมื่อ_5/2/2557))
- ([http://ms.wikipedia.org/wiki/Sabran\\_Asmawi](http://ms.wikipedia.org/wiki/Sabran_Asmawi) สืบค้นเมื่อ 5/2/2557)
- (<http://images.mitrastites.com> สืบค้นเมื่อ 5/2/2557)
- (<http://rendahkanhati.wordpress.com> สืบค้นเมื่อ 5/2/2557)